

N:o 101.

Ank. till Riksd. kansli den 20 april 1909, kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående personligt lönetillägg åt viss personal vid telegrafverkets linjedistrikt. (2 U. A.)

I en den 26 nästlidne mars till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 150) har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att linjeunderbefäl eller reparatör, som före utgången af år 1908 förordnats att uppehålla extra sådan befattning, äfvensom linjearbetare, som före nämnda tidpunkt befordrats till ordinarie reparatör, må, därest han vid tillträdande af ordinarie befattning skulle erhålla lägre aflöning än det arfvode han förut uppburit, såsom personligt tillägg till lönen uppbära skillnaden, intill dess hans aflöning stigit till samma belopp.

Departementschefens anförande i ämnet till berörda statsrådsprotokoll är af följande lydelse:

»I den nya aflöningsstat för telegrafverket, som med ingången af år 1908 trädde i kraft, uppfördes större delen af det förut å extra stat varande linjeunderbefälet å ordinarie stat under de särskilda graderna linjemästare af 1:a och 2:a lönegraden samt linjeförmän af 1:a och 2:a lönegraden, hvarjämte äfven flertalet reparatörer upptogs å ordinarie stat. De därvid fastställda minimiaflöningarna för linjeförmännen af båda lönegraderna äfvensom för reparatörerna understego emellertid vissa af de lönebelopp, som linjeförmännen, reparatörerna och linjearbetarna kunde enligt förut gällande bestämmelser uppnå.

I sådant afseende ber jag få nämna, att den enligt gällande aflöningsreglemente utgående begynnelseaflöningen utgör för linjeförmän af 1:a lönegraden 1,020 kronor, för linjeförmän af 2:a lönegraden 900 kronor

och för reparatorer 840 kronor, hvartill kommer fri bostad eller hyresbidrag, som till beloppet bestämmes af telegrafstyrelsen, dock minst femton, högst trettio procent af aflöningen. De olika stationsorterna äro med hänsyn till lefnadskostnadernas storlek indelade i fyra grupper med olika hyresbidrag. Till de reparatorer och linjeförmän af 1:a lönegraden, som äro stationerade å orter tillhörande de två första grupperna, utgår därjämte enligt af telegrafstyrelsen fastställda grunder dyrortstillägg med tio eller femton procent af dem tillkommande aflöning.

Sammanlagda begynnelseinkomsten för nu nämnda tjänstemän utgör i de olika grupperna:

	Linjeförman af 1:a löne- graden.	Linjeförman af 2:a löne- graden.	Reparatör.	
	Kr.	Kr.	Kr.	
Grupp I	1,518	—	1,253	50
» II	1,397	—	1,144	—
» III	1,270	—	1,015	—
» IV	—	—	990	—
	—	1,150	—	—

Å orter tillhörande IV gruppen finnas icke linjeförmän af 1:a lönegraden stationerade, medan linjeförmän af 2:a lönegraden icke hafva någon bestämd stationeringsort utan flytta från ort till ort, allt efter som arbetet det påkallar.

De i aflöningsreglementet fastslagna aflöningsbestämmelserna öfverensstämma i hufvudsak med dem, som föreslagits af de för frågans utredning tillsatta kommitterade. Vid utarbetande af förslaget i denna del närvaro en linjemästare af 2:a lönegraden, en linjeförman af 2:a lönegraden och en reparator, och hade dessa icke något att erinra mot de föreslagna aflöningsbeloppen.

De aflöningsbelopp, som förut voro gällande för motsvarande klasser af telegrafverkets personal, utgingo i form af årsarfvode till extra linjeförmän och extra reparatorer samt såsom dagaflöning till fast anställda arbetare. Dessa aflöningar hade fastställts väsentligen genom bestämmelser, som af telegrafstyrelsen utfärdats den 19 juni 1905 och den 15 augusti 1906.

De begynnelse- och slutaflöningar, för år räknadt, som denna personal kunnat uppnå, visas af följande sammanställning, hvarvid, beträffande arbetare, antagits, att dagaflöning utgår under 300 dagar årligen:

Extra linjeförman af 1:a lönegraden:

Begynneelseaflöning	Kronor	1,110: —
Slutaflöning efter 15 år	»	1,850: —

Extra linjeförman af 2:a lönegraden:

Begynneelseaflöning	»	900: —
Slutaflöning efter 12 år	»	1,320: —

Extra reparatör i Stockholm:

Begynneelseaflöning	»	1,000: —
Slutaflöning efter 15 år	»	1,500: —

Extra reparatör å annan ort:

Begynneelseaflöning	»	1,000: —
Slutaflöning efter 12 år	»	1,420: —

Vanlig arbetare i Stockholm och vissa andra platser:

Begynneelseaflöning	»	975: —
Slutaflöning efter 8 år	»	1,350: —

Vanlig arbetare å annan ort:

Begynneelseaflöning	»	900: —
Slutaflöning efter 8 år	»	1,275: —

Yrkesarbetare i Stockholm och vissa andra platser:

Begynneelseaflöning	»	1,050: —
Slutaflöning efter 8 år	»	1,425: —

Yrkesarbetare å annan ort:

Begynneelseaflöning	»	975: —
Slutaflöning efter 8 år	»	1,350: —

*Såsom förman tjänstgörande arbetare i Stockholm
och vissa andra platser:*

Begynnelseaflöning	kronor 1,050: — à 1,200: —
Slutaflöning efter 8 år	» 1,425: — à 1,575: —

*Såsom förman tjänstgörande arbetare
å annan ort:*

Begynnelseaflöning	» 975: — à 1,125: —
Slutaflöning efter 8 år	» 1,350: — à 1,500: —

Den bristande öfverensstämmelsen mellan förutvarande och blifvande aflöningsbelopp hade emellertid afsetts att uppvägas af det nya aflöningsreglementets föreskrifter, att vid uppflyttning i högre löneklass tjänsteman skulle tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, vare sig på grund af fullmakt eller konstitutorial eller, beträffande de i staten nyuppförda befattningarna, på grund af förordnande, samt att tjänsteman, som vid tillträddande af den nya aflöningsstaten, 1908 års stat, skulle erhålla lägre aflöning än den aflöning eller det arfvode han förut uppbure, ägde såsom personligt tillägg till lönen uppbära skillnaden, intill dess hans aflöning stigit till samma belopp.

Kommitterade framhöllo i motiveringen till dessa föreskrifter, som oförändrade förekommo i deras förslag, att det låge i sakens natur, att den tid en tjänsteman innehaft sin befattning, innan de nya staterna trädde i kraft, borde tillgodoräknas honom och likaså att, där själfva befattningen först då uppfördes å ordinarie stat, föregående tjänstetid å befattningen på grund af förordnande borde medföra samma rätt. I sistnämnda hänseende erinrades i öfrigt, att den personal, hvarom vore fråga, nämligen hufvudsakligen underbefäl vid linjearbetena samt reparatörer, redan å extra stat tilldelats motsvarande förmån. Då därjämte vid tillämpningen af den nya aflöningsstaten ett fåtal tjänstemän skulle erhålla lägre aflöning än de förut åtnjöte samt en del — hufvudsakligen reparatörer — skulle erhålla lägre aflöning än det arfvode de då på grund af särskildt visad duglighet uppbure, ansågo kommitterade nödigt att i aflöningsreglementet intoges bestämmelse om, att sådan tjänsteman såsom personligt tillägg ägde uppbära skillnaden mellan den aflöning han uppbure eller det förut åtnjutna arfvodet och den honom enligt stat tillkommande aflöning, intill dess hans aflöning stigit till det belopp han vid tillträddandet af den nya aflöningsstaten uppburit.

Af de vid förslaget uppgörande befintliga 44 linjeförmän af 1:a och 45 af 2:a lönegraden uppfördes från och med 1908 å ordinarie stat endast respektive 37 och 40; och af då befintliga 193 reparatörer uppfördes från början endast 180 å ordinarie stat.

I öfverensstämmelse med här ofvan förut angifna föreskrifter i aflöningsreglementet tilldelades den personal, som sålunda kunde med ingången af år 1908 öfverföras å ordinarie stat, viss aflöningsklass, och erhöll den i öfrigt, när så erfordrades, personligt lönetillägg med sådant belopp, att de särskilda befattningshafvarna icke kommo att lida någon minskning i sin förut innehafda aflöning. Allt linjeunderbefäl och alla reparatörer kunde dock, med hänsyn till antalet ordinarie befattningar, icke flyttas öfver till ordinarie stat.

Genom de för telegrafverket fastställda utgiftsstaterna för år 1909 hafva emellertid ytterligare ett antal ordinarie befattningar tillkommit, däribland 4 linjeförmansbefattningar af 1:sta och 6 dylika befattningar af 2:dra lönegraden samt 30 reparatörsbefattningar. Härigenom har telegrafstyrelsen beredts tillfälle att till ordinarie befattning öfverföra en del af den extra personal, som icke kunde beredas sådan anställning vid 1908 års ingång.

I underdånig skrifvelse den 22 december 1908 har telegrafstyrelsen nu anfört, att af dem, som telegrafstyrelsen ansett böra i främsta rummet komma i åtanke vid tillsättande af dessa nya befattningar vid telegrafverket, skulle på grund af här ofvan närmare angifna förhållanden rörande aflöningen flertalet efter vunnen befordran erhålla en lägre aflöning än den de nu å extra stat uppbara, då möjligheten att genom tilldelande af personligt lönetillägg reglera ett sådant missförhållande icke numera, såsom vid den nya statens trädande i kraft, stode styrelsen till buds. Detta inträffade nämligen nu med en linjeförman af 1:a och en af 2:a lönegraden samt med 26 reparatörer.

Af dessa äro, meddelar telegrafstyrelsen, de båda linjeförmännen anställda med kontrakt såsom extra linjeförmän och skulle vid nu skeende befordran erhålla en ordinarie aflöning, som med respektive 353 och 250 kronor understege deras nuvarande kontraherade aflöningsbelopp. Hvad beträffar de 26 reparatörerna, äro, enligt hvad styrelsen vidare anför, deras nuvarande jämförelsevis höga aflöningar beroende för sex af dem därpå, att de äro anställda med kontrakt såsom extra reparatörer, och för de återstående därpå, att de samtliga såsom äldre linjearbetare hunnit motsvarande långt upp på den förut antydda löneskalan, hvarvid bör anmärkas, att af dessa alla utom två med bibe-

hållen arbetarafflöning förordnats att under längre eller kortare tid tjänstgöra såsom extra reparatör eller förman. Vid befordran af ifrågavarande 26 reparatörer skulle deras ordinarie löneförmåner understiga deras nuvarande aflöningsbelopp för tre af dem med respektive 706, 486 och 410 kronor, för tre med belopp mellan 300 och 400 kronor, för sju med belopp mellan 200 och 300 kronor, för åtta med belopp mellan 100 och 200 kronor och för fem med belopp mellan 10 och 100 kronor. Sammanlagda understigande beloppet utgör för reparatörerna 5,786 kronor 25 öre eller således i medeltal 222 kronor 55 öre per man.

För att emellertid i möjligaste mån undvika, att detta på grund af den allmänna marknadens stegrade arbetspriser nu inträffade förhållande skall ständigt kunna upprepas, har styrelsen funnit lämpligt, att, likasom numera extra linjemästare icke förordnas, hädanefter ej heller extra linjeförman anställas. Hvad åter beträffar reparatörerna, torde, säger styrelsen, behovet af dylika kunna växa hastigare, och har det därför syntts styrelsen nödvändigt, att, då behovet af sådana befattningar öfverskrider det å stat uppförda antalet, detsamma öfvergångsvis, innan det å ordinarie stat hunnit fyllas, tillgodoses genom ett lämpligt antal förordnanden såsom extra ordinarie reparatör med viss fixerad aflöning såsom sådan. Telegrafstyrelsen har fördenskull i en samtidigt aflåten underdånig skrifvelse anhållit, att, i likhet med hvad förhållandet är med andra klasser af verkets extra personal, Eders Kungl. Maj:t måtte bestämma aflöningen äfven för denna kategori af den extra personalen, och har telegrafstyrelsen därvid föreslagit sådan aflöning, att densamma icke öfverstiger motsvarande befattnings begynnelseaflöning å ordinarie stat. Meningen vore, att en linjearbetare, som önskade blifva reparatör, skulle, innan han kunde påräkna att blifva ordinarie sådan, hafva under en tid af ungefär ett år uppehållit förordnande såsom extra ordinarie reparatör, och skulle fördenskull vid behof sådana förordnanden anslås till ansökning lediga.

Den sålunda föreslagna anordningen kan, efter telegrafstyrelsens uppfattning, icke börja tillämpas förr än tiden för de af telegrafstyrelsen för ifrågavarande extra personal senast utfärdade aflöningsbestämmelsernas giltighet utlupit eller den 1 juli 1909.

Under den närmaste tiden kommer emellertid, anför telegrafstyrelsen, såsom af det föregående framgår, att inträffa, att vid befordran till ordinarie befattning samma öofverensstämmelse mellan förut innehafd aflöning och den i staten upptagna begynnelseaflöningen, som styrelsen för vissa till befordran nu ifrågaställda personer framhållit, kommer att

visa sig för äfven några af de redan nu förordnade extra linjeförmän och reparatörer, som icke kunnat ifrågakomma till befordran. Telegrafstyrelsen har därför låtit undersöka, för hvilka sålunda återstående en sådan eventualitet kan tänkas inträffa, och har denna undersökning gifvit vid handen, att af nio extra linjeförmän af 1:a lönegraden fyra skulle vid befordran erhålla en aflöning, som understege deras nuvarande med, om alla då uppnått den högsta aflöningsklassen såsom arbetare, 178 kronor för en och 103 kronor för en hvar af de öfriga tre. För de extra linjeförmännen af 2:a lönegraden kan en aflöningsminskning icke ifrågakomma. Bland tjugoo återstående extra reparatörer skulle däremot en aflöningsminskning inträda för fjorton med belopp, växlande mellan 435 och 35 kronor, eller tillsammans 1,970 kronor, hvilket åter utgör i medeltal 140 kronor per man.

En del af verkets extra linjepersonal skulle således, därest den befordrades till ordinarie befattningar och finge uppbära aflöning enligt den för respektive befattningar fastställda lägsta aflöningsklassen, komma att lida större eller mindre minskning i förutvarande aflöningsförmåner, ehuru de redan nu på förordnande uppehålla motsvarande befattningar. Denna personal skulle därigenom enligt styrelsens förmenande säkerligen anse sig förhindrad att öfvergå på ordinarie stat. Detta skulle åter ovillkorligen kännas såsom en orättvisa mot dem det gällde, enär för dem af deras kamrater, hvilka kunde vid 1908 års ingång befordras till ordinarie, genom personliga lönetillägg bereddes en utväg till utjämnande af skillnaden mellan deras förutvarande och blifvande aflöningar. Dessutom skulle det, enligt telegrafstyrelsens mening, vara till skada för verket, om den del af den lägre linjepersonalen, som förvärfvat sig den största erfarenheten och yrkesskickligheten, icke skulle kunna erhålla ordinarie anställning vid verket endast därför, att ifrågavarande funktionärer på grund af sin långa tjänstetid och de på arbetsmarknaden gällande arbetspriserna uppnått ett högre arfvode å extra stat än begynnelseaflöningen för motsvarande ordinarie befattning. Flertalet af nu ifrågavarande funktionärer skulle nämligen, såsom nyss anmärkts, hvarken vilja eller kunna underkasta sig den med befordran till ordinarie tjänst följande nedsättningen i deras inkomster utan föredraga att antingen kvarstå å extra stat eller söka sig annan befattning utom telegrafverket.

Telegrafstyrelsen har därför funnit sig nödsakad att påkalla Eders Kungl. Maj:ts nådiga medverkan därtill, att den nu ifrågavarande personalen må kunna, då tillfälle därtill bjudes, öfverföras å ordinarie stat utan minskning i sina förutvarande aflöningsförmåner. Det kan må-

hända, säger styrelsen, synas tvifvelaktigt, om den i det för telegrafverkets tjänstemän gällande aflöningsreglementet, § 4 mom. 4:o, inrymda bestämmelsen om rätt för Eders Kungl. Maj:t att, när telegrafverkets intressen så fordra, tilldela tjänstemän aflöning efter högre klass än begynnelseaflöningen bör i detta fall tillämpas. Denna bestämmelse afser nämligen egentligen enstaka undantagsfall och, ehuru antalet af de funktionärer, som nu äro i fråga, är mycket obetydligt i jämförelse med antalet af telegrafverkets hela ordinarie personal, torde dock, då det i alla fall gäller en viss kategori af personalen, en annan utväg vara lämpligare. Därvid framställer sig, menar styrelsen, osökt jämförelsen med dem, som vid sin befordran voro med nu ifrågavarande personal fullt likställda och hvilka då erhöilo personliga lönetillägg, motsvarande skillnaden mellan förutvarande extra och blifvande ordinarie aflöning. Användningen af samma tillvägagångssätt beträffande nu ifrågavarande personal skulle bibehålla nämnda likställighet, och, såsom af det föregående framgår, de däraf föranledda kostnaderna skulle blifva jämförelsevis mycket ringa. Därvid är ock att märka, att dessa kostnader komma att år för år minskas allt efter som vederbörande uppnå högre löneklass, hvilket efter nu gällande aflöningsreglemente sker med särdeles korta mellanrum, till dess att dessa lönetillägg slutligen alldeles upphöra att utgå.

På grund af hvad sålunda anförts har telegrafstyrelsen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att linjeunderbefäl eller reparatör, som före utgången af år 1908 förordnats att uppehålla extra sådan befattning, äfvensom linjearbetare, som före nämnda tidpunkt befordrats till ordinarie reparatör, må, därest han vid tillträddande af ordinarie befattning skulle erhålla lägre aflöning än det arfvode han förut uppbär, såsom personligt tillägg till lönen uppbära skillnaden, intill dess hans aflöning stigit till samma belopp.

Då förslaget till nytt aflöningsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket framlades, framhölls, såsom förut nämnts, att en del tjänstemän, hufvudsakligen reparatörer, som icke förut funnits upptagna å ordinarie stat, skulle erhålla lägre aflöning än det arfvode de förut uppburit. Med anledning däraf intogs i aflöningsreglementet den bestämmelsen, att sådan tjänsteman skulle såsom personligt lönetillägg äga uppbära skillnaden, intill dess hans aflöning enligt aflöningsreglementet stigit till det belopp han förut uppburit. Denna bestämmelse gällde dock endast tjänstemän, som tillträdde den nya aflöningsstaten, d. v. s. 1908 års stat. Sedermera hafva emellertid tillkommit ytterligare en del nya be-

fattningar såsom linjeunderbefäl och reparatörer, och torde med all sannolikhet ännu en tid årligen så blifva fallet. Då nu de aflöningsbestämmelser, som vid utgången af år 1907 voro gällande för ifrågasvarande extra personal, allt fortfarande intill den 1 juli 1909 äga tillämpning, är gifvet, att samma förhållande, som anmärktes i fråga om vissa tjänstemän, som tillträdde 1908 års stat, visat sig och kommer att visa sig beträffande en del tjänstemän, som erhålla dessa nya befattningar. Sålunda skulle en linjeförman af 1:a och en af 2:a lönegraden samt 26 reparatörer, som, enligt hvad jag inhämtat, numera utnämnts till motsvarande med år 1909 nytillkomna befattningar, få vidkännas en löneminskning, om de jämlikt aflöningsreglementets bestämmelser tilldelades allenast begynnelse aflöningen i hvarje befattning. På sätt framgår af telegrafstyrelsens utredning, skulle liknande förhållande kunna komma att inträffa i fråga om ytterligare fyra extra linjeförmän af 1:a lönegraden och 14 extra reparatörer.

Eders Kungl. Maj:t har emellertid, såsom Eders Kungl. Maj:t behagade erinra sig, förut denna dag bifallit telegrafstyrelsens förut omfördälda framställning om bestämmande af arvode för extra reparatörer att tillämpas från och med den 1 juli 1909. Härigenom torde ytterligare uppreparande af nu anmärkta förhållanden vara förebyggdt.

Samma skäl, som föranledt intagandet i aflöningsreglementet af bestämmelsen om rätt till personligt lönetillägg för de tjänstemän, som vid tillträdande af 1908 års aflöningsstat skulle komma att lida minskning i sina förut utgående aflöningsförmåner, synas mig tala för att motsvarande förmån beredes nu ifrågasvarande tjänstemän. Att ordna saken på sådant sätt, att Eders Kungl. Maj:t, med tillämpning af stadgandet i § 4 mom. 4:o af aflöningsreglementet, tilldelade tjänstemännen aflöning efter högre klass än begynnelse aflöningen, läser icke böra ifrågakomma, då stadgandet, såsom vid dess tillkomst uttalades, är afsedt att komma till användning endast i sådana undantagsfall, då man tror sig kunna genom att bjuda en högre aflöning än den för normala förhållanden bestämda vid verket fästa eller bibehålla en alldeles särskildt dugande kraft.

Däremot synes mig icke några betänkligheter möta mot att tillerkänna personliga lönetillägg, motsvarande skillnaden mellan de förutvarande aflöningsförmåner och den ordinarie begynnelse aflöningen i hvarje särskildt fall, och detta så mycket mindre som här är fråga om en företeelse af öfvergående natur med ringa ekonomisk räckvidd.»

På grund af hvad i ärendet till stöd för framställningen förekommer, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att linjeunderbefäl eller reparatör, som före utgången af år 1908 förordnats att uppehålla extra sådan befattning, äfvensom linjearbetare, som före nämnda tidpunkt befordrats till ordinarie reparatör, må, därest han vid tillträdande af ordinarie befattning skulle erhålla lägre afföning än det arfvode han förut uppburit, såsom personligt tillägg till lönen uppbära skillnaden, intill dess hans afföning stigit till samma belopp.

Stockholm den 20 april 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.